

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

**Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Maciej Taborowski**

V.511.281.2020.BW

Warszawa, 22.06.2020

**Sąd Okręgowy Warszawa-Praga
w Warszawie
I Wydział Cywilny
ul. Poligonowa 3, 04-051 Warszawa
Powód:
Bank**

Pozwani:

1.
2.
zamieszkał: ul.

3.
4.
zamieszkał: ul.

reprezentowani przez:
adw.
adw.
Kancelaria Adwokacka

Uczestnik:
Rzecznik Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77, 00 – 090 Warszawa

Sygn. akt I Nc 197/16

w.p.s.:   zł

**SKARGA RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH O WZNOWIENIE
POSTĘPOWANIA**

w sprawie przeciwko
i o zapłatę zakończonej prawomocnym nakazem
zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 31 sierpnia 2016 r. przez Sąd
Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie (sygn. akt I Nc 197/16)

Na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627) w związku z art. 7 oraz art. 60 § 1 ustawy z dnia

17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm., zwanego dalej: k.p.c.), **zgłaszam udział** – na prawach przysługujących prokuratorowi – w postępowaniu o sygn. akt I Nc 197/16 oraz stosownie do dyspozycji art. 399 § 1 k.p.c.:

1. na podstawie art. 401¹ k.p.c. na zasadzie równoważności, skuteczności, lojalności i pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej, a także na zasadzie zawartej w art. 9 Konstytucji RP,

ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia wskazanej w pkt 1 podstawy prawnej

2. na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. oraz art. 38 i 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U.U.E.C z 2007 r., Nr 303, s. 1 – dalej jako „Karta Praw Podstawowych”),

wnoszę o:

wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 31 sierpnia 2016 r. przez Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie w sprawie oznaczonej sygnaturą akt I Nc 197/16.

Uzasadnienie

I. Stan faktyczny sprawy,

1. W dniu 7 maja 2008 r. , ,
i zawarli z poprzednikiem prawnym Banku , tj.
z Bank S.A. umowę kredytu nr . Bank udzielił kredytobiorcom
kredytu w kwocie zł indeksowanego kursem CHF na zakup nieruchomości
mieszaniowej (§ 1 ust. 1 i 2). Całkowity koszt kredytu na dzień sporządzenia umowy wynosił
złoty polskich z zastrzeżeniem, że podana kwota nie uwzględnia ryzyka
kursowego, a rzeczywista roczna stopa procentowa wynosi % . Podane wartości zostały
obliczone przy założeniu, że oprocentowanie kredytu nie ulegnie zmianie (§ 6). Spłata
kredytu wraz z odsetkami miała nastąpić w równych miesięcznych ratach kapitałowo-
odsetkowych (§ 1 ust. 5). Oprocentowanie kredytu jest zmienne i na dzień sporządzenia
umowy wynosiło % w skali roku (§ 2 ust. 1 i § 8). Zabezpieczeniem kredytu jest
hipoteka kaucyjna w złotych polskich do kwoty złotych polskich wpisana w
księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność
i na zasadach wspólności ustawowej (KW nr: brak)
oraz hipoteka kaucyjna w złotych polskich do kwoty złotych polskich wpisana w
księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej własność
(KW nr:) (§ 3).

Z uwagi na niedochowanie przez pozwanych warunków udzielonego kredytu, pismem z dnia 12 listopada 2013 r. powód wypowiedział umowę kredytu i wezwał pozwanych do zapłaty należności w terminie 30 dni od daty otrzymania wypowiedzenia.

W dniu 22 lutego 2016 r. powód wystąpił przeciwko , z powództwem o zapłatę kwoty zł wraz z dalszymi odsetkami liczonymi od kapitału, tj. od zł w wysokości % w stosunku rocznym od dnia 12 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty z zastrzeżeniem, że Bank nie może domagać się odsetek za opóźnienie przekraczających wysokość maksymalnych odsetek za opóźnienie (czyli – na dzień wystawienia wyciągu – nieprzekraczających 14,00%).

2. Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie, I Wydział Cywilny wydał w dniu 31 sierpnia 2016 r. nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym pod sygn. akt I Nc 197/16, w którym nakazano pozwanym

i , aby zapłacili solidarnie powodowi Bankowi kwotę zł wraz z odsetkami umownymi wynoszącymi % w skali roku nie więcej niż wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie od kwoty zł od dnia 12 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty oraz kwotę zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

3. Pozwani w dniu 19 września 2016 r. wnieśli sprzeciw od nakazu zapłaty, który zawierał braki formalne. Wezwaniem z dnia 27 września 2016 r. Sąd wezwał pozwanych do usunięcia braków sprzeciwu poprzez złożenie 3 odpisów sprzeciwu wraz z załącznikami oraz wskazanie zakresu zaskarżenia nakazu zapłaty w terminie 7 dni pod rygorem odrzucenia, a także do powołania wszelkich okoliczności i dowodów na poparcie ich twierdzeń pod rygorem utraty prawa powoływania się na nie w późniejszym terminie. Wobec niezpełnienia braków formalnych w określonym terminie, postanowieniem Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie z dnia 30 stycznia 2018 r., sygn. akt I Nc 197/16, sprzeciw został odrzucony. Pozwani ii wnieśli o przywrócenie terminu na uzupełnienie braków formalnych sprzeciwu. Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie odrzucił wniosek pozwanych 1 marca 2018 r., sygn. akt I Nc 197/18.

4. Pismem z dnia 30 grudnia 2019 r. pozwani , i wnieśli skargę o wznowienie postępowania zakończonego ww. nakazem zapłaty wraz z wnioskiem o wstrzymanie wykonania nakazu zapłaty do czasu prawomocnego rozpoznania skargi.

II. Podstawa wznowienia oparta na art. 410¹ kpc. ma zasadzie równowagi, skuteczności i lojalności i pierwszeństwa prawa Unii Europejskiej, a także na art. 9 Konstytucji RP.

1. Po przeanalizowaniu wniosku pozwanych oraz załączonych do niego dokumentów, Rzecznik Praw Obywatelskich powziął przekonanie o zasadności podjęcia działań w sprawie. W ocenie Rzecznika nakaz zapłaty w sprawie o sygn. akt I Nc 197/16 został wydany wskutek naruszenia przepisów prawa. W pierwszej kolejności Rzecznik upatruje podstawy wznowienia w art. 401¹2 k.p.c. na zasadzie równoważności prawa Unii Europejskiej z następujących względów.

2. Po pierwsze, wykorzystanie możliwości wznowienia postępowania cywilnego (art. 401¹ k.p.c.) na zasadzie równoważności, gdy prawomocne orzeczenie sądowe narusza prawo unijne jest postulowane przez przedstawicieli doktryny¹.

3. Po drugie, należy uznać, że rola orzeczeń TK w krajowym systemie prawa jest na potrzeby poszczególnych procedur krajowych porównywalna z rolą orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE lub Trybunał). Takie stanowisko należy uznać za prawidłowe w szczególności na tle zasady równoważności w interpretacji przyjętej przez TSUE, w szczególności w świetle orzeczeń w sprawach *Weber's Wine World*² oraz *Transportes Urbanos y Servicios Generales*³.

Wyrok w sprawie *Weber's Wine World* dotyczył zwrotu opłat pobranych przez Austrię z naruszeniem prawa unijnego. Niezgodność poboru tych opłat z prawem UE wynikała z interpretacji prawa wspólnotowego przyjętej przez TSUE. Z wyroku *Weber's Wine World* wynika, że zasada równoważności sprzeciwia się temu, by podmioty starające się o zwrot opłaty niezgodnej z prawem unijnym wskutek orzeczenia TSUE, z którego wynika niezgodność prawa krajowego z prawem UE, były traktowane mniej korzystnie, niż podmioty, które dochodzą zwrotu podobnych opłat ze względu na stwierdzenie przez *Verfassungsgerichtshof* (austriacki sąd konstytucyjny) niekonstytucyjności przepisu prawa krajowego⁴. Podkreślenia wymaga, że w sprawie *Weber's Wine World* przedstawiciel rządu austriackiego argumentował, iż wyroki *Verfassungsgerichtshof* nie mają takich samych skutków jak wyroki TSUE⁵. To miałyby uzasadnić brak konieczności zastosowania zasady równoważności do regulacji dotyczących zwrotu opłat po wyroku *Verfassungsgerichtshof*. Trybunał pominął jednak tę okoliczność w swych rozważaniach odnoszących się do zasady

¹ Zob. m.in. A. Bartosiewicz, Orzeczenie ETS jako podstawa wznowienia postępowania podatkowego, EPS 12/2006, s. 25 (26); Lasiński-SucHECKI, A. ZalasIński, Strategie wykorzystywania orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w postępowaniu podatkowym i sądowno-administracyjnym, Przegląd Podatkowy 3/2006, s. 7, a także M. Taborowski, Wznowienie postępowania cywilnego ze względu na sprzeczność prawomocnego wyroku sądu krajowego z prawem wspólnotowym, EPS 3/2007, s. 44.

² Wyrok w sprawie C-147/01 *Weber's Wine World Handels-GmbH i inni p. Abgabenberufungskommission Wien*, Rec. 2003, s. I-11365, pkt. 107 i 108.

³ Wyrok w sprawie C-118/08 *Transportes Urbanos y Servicios Generales SAL p. Administración del Estado*, niepubl.

⁴ Zob. także N. Pótorak, Roszczenia o zwrot opłat pobranych przez państwo niezgodnie z prawem wspólnotowym, EPS 4/2006, s. 20.

⁵ Zob. wyrok w sprawie *Weber's Wine World*, pkt 71.

równoważności, co może oznaczać, że dla zastosowania tej zasady charakterystyka i skutki orzeczeń wydawanych przez krajowy sąd konstytucyjny mogą nie mieć znaczenia.

Pytanie prejudycjalne sądu krajowego w sprawie *Transportes Urbanos y Servicios Generales* zmierzało do ustalenia, czy fakt, że roszczenie o stwierdzenie odpowiedzialności państwa poddane jest różnym rozwiązaniom proceduralnym w zależności od tego, czy oparte jest na naruszeniu przepisów prawa konstytucyjnego, czy też na naruszeniu norm unijnych, zgodne jest z zasadą równoważności. Z odpowiedzi udzielonej przez TSUE wynika, że prawo unijne stoi na przeszkodzie stosowaniu normy prawa państwa członkowskiego, na podstawie której skarga o stwierdzenie odpowiedzialności odszkodowawczej państwa oparta na naruszeniu prawa unijnego przez ustawę krajową, stwierdzonym wyrokiem TSUE wydanym w trybie art. 258 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: TFUE)⁶, może zostać uwzględniona jedynie wówczas, gdy skarżący wyczerpał uprzednio wszystkie wewnętrzne środki odwoławcze służące zakwestionowaniu ważności niekorzystnego aktu administracyjnego wydanego na podstawie tej ustawy, jeżeli norma ta nie obowiązuje w odniesieniu do skargi o stwierdzenie odpowiedzialności odszkodowawczej państwa opartej na naruszeniu konstytucji przez tę samą ustawę, stwierdzonym przez Tribunal Constitucional (hiszpański sąd konstytucyjny).

Trybunał stwierdził przy tym, że podobieństwo obu skarg bada się poprzez porównanie wniesienia skargi o stwierdzenie odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu naruszenia prawa wspólnotowego i skargi, z którą można wystąpić w oparciu o ewentualne naruszenie konstytucji hiszpańskiej. Ze sprawy *Transportes Urbanos y Servicios Generales* wynikało, że jedyną różnicą pomiędzy tymi dwoma środkami polegała na tym, że naruszenie prawa, będące ich podstawą, stwierdzone zostało w przypadku jednego z nich przez TSUE w wyroku wydanym w trybie art. 258 TFUE, a w przypadku drugiego z nich, w wyroku Tribunal Constitucional. W przekonaniu TSUE, ta różnica nie jest wystarczająca, by zróżnicować te środki prawne z punktu widzenia zasady równoważności. Zdaniem sądu krajowego, który przedstawił pytanie prejudycjalne w sprawie *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, wyroki TSUE i Tribunal Constitucional miały zupełnie odmienne skutki. Jak stwierdził sąd krajowy, Tribunal Constitucional orzeka o bowiem niezgodności ustaw hiszpańskich z konstytucją, a jego orzeczenie pociąga za sobą wyeliminowanie niekonstytucyjnej ustawy z porządku prawnego ze skutkiem *ex tunc*. Natomiast wyrok TSUE stwierdzający niezgodność ustawy krajowej z prawem UE nie rodzi sam z siebie skutków w postaci nieważności tego prawa⁷. Również ta okoliczność, mająca zróżnicować status obu

⁶ Dz.U.2004.90.864/2.

⁷ Opinia rzecznika generalnego w sprawie C-1118/08 *Transportes Urbanos y Servicios Generales SAL p. Administración del Estado*, niepubl., pkt 31 i nast.

trybunałów, nie została przez TSUE uwzględniona w rozważaniach dotyczących zasady równoważności.

4. Wyroki w sprawach *Transportes Urbanos y Servicios Generales* i *Weber's Wine World* prowadzą w kontekście stosowania zasady równoważności do kilku istotnych wniosków. Po pierwsze, na potrzeby zasady równoważności TSUE uznaje swoją rolę za porównywalną do roli pełnionej przez krajowe sądy konstytucyjne. To samo dotyczy relacji pomiędzy prawem UE i prawem krajowym, którą TSUE uznaje za porównywalną do relacji pomiędzy krajowym prawem konstytucyjnym i prawem krajowym niższego rzędu. Po drugie, w żadnym ze wspomnianych powyżej wyroków odmienne skutki, właściwości, czy odmienna moc oddziaływania orzeczeń sądów konstytucyjnych i TSUE nie wykluczyły zastosowania zasady równoważności. Trybunał w ogóle nie badał tego elementu jako relewantnego dla ustalenia podobieństwa środków ochrony prawnej opartych na prawie krajowym i prawie unijnym. Po trzecie, ani w wyroku *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, ani w wyroku *Weber's Wine World* nie była też w kontekście zasady równoważności badana pozycja, kompetencje, czy charakterystyka działalności sądu konstytucyjnego w krajowym systemie prawa pod kątem podobieństwa do TSUE. W szczególności nie była w tym kontekście przedmiotem rozważań kompetencja krajowych trybunałów konstytucyjnych do derogowania aktów prawa krajowego, do czego TSUE nie ma oczywiście kompetencji, ani w ramach procedury prejudycjalnej, ani w ramach procedur z art. 258-260 TFUE.

W tym świetle należy uznać, że sposób interpretacji zasady równoważności przy wznowieniu postępowania cywilnego na tle przepisów k.p.c. w świetle przedmiotem rozważań polskiego SN w związku ze skargą o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku⁸, był błędny. SN za decydującą w kontekście zasady równoważności uznał rolę pełnioną przez TK na podstawie prawa krajowego i występujące w tym względzie różnice w stosunku do roli TSUE. Wynikałoby stąd, że dokonując oceny równoważnego zastosowania art. 401¹ k.p.c. SN uwzględnił okoliczności, które TSUE uznał za nieistotne w kontekście zasady równoważności. Trybunał, inaczej niż SN, przyjmował raczej perspektywę jednostki poszukującej ochrony prawnej dla swych uprawnień wywiedzionych z prawa unijnego w kontekście konkretnej krajowej instytucji proceduralnej (skargi, powództwa itp.), dostępnej w razie stwierdzenia przez sąd konstytucyjny niekonstytucyjności prawa krajowego⁹. Z tej perspektywy, zasada równoważności może sprzeciwiać się temu, by podmiotom, wobec których zastosowano w definitywnym rozstrzygnięciu sądowym niekonstytucyjne (w świetle orzeczenia TK) prawo krajowe, przysługiwały bardziej korzystne warunki ochrony ich praw,

⁸ Zob. postanowienie SN z 22 października 2009 r., I UZ 64/09, dot. niepubl.

⁹ Z tego powodu, twierdzenie SN, że zasada równoważności jest zachowana, ponieważ w razie dokonania wiążącej wykładni prawa krajowego w uchwale SN, nie przysługuje stronie skarga o wznowienie postępowania, nie może zostać uznane za potwierdzające brak konieczności udostępnienia jednostkom skargi o wznowienie postępowania na podstawie art. 401¹ k.p.c.

niż podmiotom, w sprawie których zastosowano w definitywnym rozstrzygnięciu prawo krajowe naruszające (w świetle orzeczenia TSUE) prawo unijne. Jednostka wnosząca skargę o wznowienie postępowania ze względu na wydanie rozstrzygnięcia sądowego na podstawie ustawy sprzecznej z Konstytucją mogłaby bowiem skorzystać z tej instytucji procesowej, a jednostka składająca skargę o wznowienie postępowania ze względu na sprzeczność ustawy z prawem unijnym z takiej ochrony skorzystać by nie mogła. I ta okoliczność, a nie porównanie charakterystyki TK i TSUE, wydaje się być relewantna dla oceny równoważnego zastosowania art. 401¹ k.p.c.

W wyroku *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, TSUE nakazał stosowanie zasady równoważności (w relacji prawo wspólnotowe – krajowe prawo konstytucyjne) z powołaniem na wyrok Trybunału wydany w postępowaniu art. 258 TFUE. W tym postępowaniu TS nie może unieważniać aktów prawa unijnego, ani derogować aktów prawa krajowego. W wyroku wydanym w tym trybie Trybunał dokonuje wykładni prawa unijnego i stwierdza uchybienie, jeżeli prawo krajowe narusza prawo wspólnotowe. Skutki wyroku TSUE wydanego w trybie art. 258 TFUE nie różnią się pod tym kątem nadto od skutków wyroku prejudycjalnego wydanego w trybie art. 267 TFUE. Również z wykładni przyjętej przez TS w wyroku prejudycjalnym może wynikać sprzeczność prawa krajowego z prawem unijnym. W takiej sytuacji, podobnie jak przy wyroku stwierdzającym uchybienie, państwo członkowskie ma obowiązek usunięcia ze swojego porządku prawnego aktów prawnych nieprzystających do tej wykładni. Wyrok prejudycjalny wiąże bowiem na podstawie art. 4 ust. 3 TUE (zasada lojalności) wszystkie organy państwa. Uchybienie stwierdzone jest w tym wypadku pośrednio, poprzez odpowiedź TSUE na pytanie sądu krajowego. Z perspektywy sądów krajowych, zarówno wyrok wydany w trybie art. 258 TFUE, jak i wyrok prejudycjalny wydany w trybie art. 267 TFUE, niosą te same konsekwencje – niestosowalność prawa krajowego, które na podstawie orzeczenia TSUE uznać można za sprzeczne z prawem unijnym.

III. Podstawa wznowienia postępowania oparta art. 401 pkt 2 k.p.c. oraz art. 38 i 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

1. Z ostrożności procesowej, w przypadku nieuwzględnienia przez Sąd podstawy prawnej wznowienia wskazanej w pkt 1 *petitum* skargi, jako podstawę prawną skargi Rzecznik wskazuje art. 401 pkt 2 k.p.c., tj. wznowienie postępowania z powodu nieważności, ponieważ wskutek naruszenia przepisów prawa strona była pozbawiona możliwości działania.

2. Z orzecnictwa TSUE jasno wynika, że sąd krajowy wydając nakaz zapłaty winien jest dokonać z urzędu badania potencjalnie nieuczciwych postanowień umowy kredytu (tj. zbadać stosunek podstawowy), zwłaszcza w sytuacji gdy miał do dyspozycji umowę konsumencką (zob. w szczególności wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., *Aziz*, C-415/11, pkt 46; z dnia 30 kwietnia 2014 r., *Barclays Bank*, C-280/13, pkt 34, z dnia 17 lipca 2014 r., *Sánchez*

Morcillo i Abril García, C-169/14, pkt 24, z dnia 1 października 2015 r., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, pkt 41, z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, pkt 52, z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 58). **Orzeczenia TSUE wydane w odniesieniu do obowiązku zapewnienia kontroli abuzywności w kontekście postępowania nakazowego** (wyroki z dnia 13 września 2018 r. w sprawie C-176/17 Profi Credit, z dnia 18 listopada 2018 r. w sprawie C-632/17 PKO Bank Polski, oraz z dnia 7 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-419/18 i C-483/18 Profi Credit II) **dostarczają jednocześnie nowego impulsu do podjęcia sprawy przez Rzecznika Praw Obywatelskich.**

3. Zdaniem Rzecznika, w świetle obowiązków wynikających dla sądu z prawa unijnego, w rozpatrywanej sprawie doszło do naruszenia przez sąd przepisów proceduralnych, których konsekwencją było pozbawienie konsumenta możliwości działania, to jest ochrony swoich interesów. **Sąd wydając nakaz zapłaty winien był dokonać z urzędu ustalenia istotnych w sprawie faktów, w tym treści umowy kredytu i dokonania badania jej potencjalnie nieuczciwych postanowień. Sąd dysponował niezbędnym materiałem dowodowym w postaci umowy kredytu i załączników do niej, zostały one bowiem załączone przez powoda do pozwu.** Sąd wydał nakaz zapłaty, mimo że okoliczności ujawnione w pozwie powinny były powodować wątpliwości, czy sprawa ta powinna być procedowana w postępowaniu nakazowym. W konsekwencji doszło do wydania orzeczenia zasądającego należność z tytułu umowy kredytu, bez zbadania z urzędu **potencjalnie nieuczciwych postanowień tej umowy.** Spełnia to, zdaniem RPO, przesłanki wskazane w art. 401 pkt 2 k.p.c. Wbrew treści prawa unijnego sąd nie dokonał bowiem **prounijnej** wykładni krajowych przepisów dotyczących postępowania nakazowego, która zapewniłaby skuteczną ochronę interesów konsumenta oraz zapobiegłaby stałemu stosowaniu nieuczciwych postanowień w umowach konsumenckich.

4. Na tle prawa polskiego pozbawienie możliwości działania utożsamiane jest z przyczyną nieważności postępowania w postaci pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, zgodnie z art. 379 pkt 5 k.p.c., co jest rozpatrywane w okolicznościach konkretnej sprawy. Może być to następstwo uchybień wynikających z czynności procesowych albo zaniechań sądu względnie przeciwnika procesowego (zob. także postanowienie SN z dnia 22 stycznia 2009 r., IIPZ 38/08, LEX nr 784196; postanowienie SN z dnia 25 listopada 2011 r., II CZ 86/11, LEX nr 1096039; por. ponadto K. Weitz (w:) J. Gudowski (red.), System Prawa Procesowego Cywilnego, t. III..., s. 1310–1311). Prawo w rozumieniu art. 401 pkt 2 zdanie pierwsze oznacza w zasadzie prawo procesowe, a nie prawo materialne, ponieważ działanie strony w postępowaniu jest regulowane prawem procesowym i tylko jego naruszenie może skutkować pozbawieniem jej możliwości działania (postanowienie SN z dnia 10 lipca 2008 r., III CZ 29/08, LEX nr 786343 oraz z dnia 19 listopada 2014 r., II CZ 79/14, LEX nr 1598689). Pomiędzy naruszeniem prawa a pozbawieniem strony możliwości działania musi zachodzić

związek przyczynowy (zob. postanowienie SN z dnia 15 lutego 2002 r., III CZ 9/02, LEX nr 688044; K. Weitz (w:) J. Gudowski (red.), System Prawa Procesowego Cywilnego, t. III..., s. 1312). Nie jest istotne, czy naruszenie przepisów prawa było zawinione, czy też sąd lub strona przeciwna dopuściły się go bez jakiegokolwiek winy (por. orzeczenie SN z dnia 1 października 1937 r., C III 509/37, Zb. Orz. 1938, poz. 325; orzeczenie to wydane pod rządami dawnych przepisów, tj. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej - 5 - Polskiej z dnia 29 listopada 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 1930 r. Nr 83, poz. 651, zachowuje aktualność w obecnie obowiązującym stanie prawnym). Jak wskazuje doktryna (M. Manowska (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-505(38), wyd. III, Lex 2015), pozbawienie możliwości obrony praw strony staje się podstawą wznowienia wówczas, gdy zostanie ono przeoczone przez sądy obu instancji, mimo że powinno być wzięte pod uwagę w każdym stanie sprawy, a strona w dalszym ciągu pozbawiona jest możliwości działania, bądź gdy strona nie skorzystała z przysługujących jej środków odwoławczych (strona do końca postępowania nie odzyskała możliwości działania, tj. zaprezentowania sądowi swoich racji i materiału procesowego).

IV. Uzasadnienie stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich

1. Ustawodawstwo Unii Europejskiej oraz orzecznictwo TSUE wywiera bezpośredni wpływ na kształt polskiego systemu prawnego. Jak wskazuje TK (wyrok z dnia 11 maja 2004, sygn. akt K 18/04), od dnia 1 maja 2004 r. polskie sądy są związane postanowieniami Traktatów, aktów przyjętych przez instytucje UE (w tym dyrektyw) oraz orzecznictwem TSUE. Stosowanie prawa unijnego przez sądy krajowe wiąże się z koniecznością przestrzegania zasad, na których oparta jest koegzystencja pomiędzy prawem krajowym a unijnym: zasady pierwszeństwa, zasady skuteczności oraz zasady efektywności prawa UE. Zasada skuteczności (effet utile) prawa UE jest immanentnie związana z wyrażonym w art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej¹⁰ (dalej: TUE) obowiązkiem państw członkowskich podjęcia wszelkich środków właściwych w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z Traktatów lub aktów instytucji Unii oraz z zasadą pierwszeństwa prawa UE (zasada lojalności). Zasada efektywności prawa UE, ujęta w art. 19 ust. 1 akapit 2 TUE, nakłada na państwa członkowskie obowiązek ustanowienia środków niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej (sądowej) w dziedzinach objętych prawem Unii, co potwierdza art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

2. Sądy krajowe zobowiązane są urzeczywistniać należytą ochronę konsumenta w świetle treści dyrektywy Rady 93/13/WE z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. z 1993 r., L 95, s. 29, dalej Dyrektywa 93/13), która jest aktem o fundamentalnym znaczeniu dla ochrony konsumentów w UE (zob. też SN w uchwale z dnia 19 października 2017 r., sygn. akt III CZP 42/17). Jak każda dyrektywa,

¹⁰ Dz. Urz. UE C 202 z 2016 r.

wiąże ona państwa członkowskie i wyznacza cel (standard ochrony konsumenta), jaki państwa członkowskie mają osiągnąć. Zgodnie z art. 7 ust. 1 (oraz motywem 24) Dyrektywy 93/13, sądy państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające stałemu stosowaniu nieuczciwych postanowień w umowach konsumenckich. Celem, realizacji którego oczekuje od państw członkowskich Dyrektywa 93/13, jest z jednej strony przywrócenie równowagi między stronami poprzez usunięcie nieuczciwego postanowienia z umowy, a z drugiej strony - długoterminowo - eliminacja stosowania nieuczciwych postanowień przez przedsiębiorców (prewencja ogólna). Artykuł 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe postanowienia w umowach zawieranych z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych postanowień. Sąd krajowy, dokonawszy badania abuzywności postanowienia, jest zobowiązany zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą (patrz wyroki: z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, pkt 46; z dnia 30 kwietnia 2014 r., Barclays Bank, C280/13, pkt 34, z dnia 17 lipca 2014 r., Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, pkt 24, z dnia 1 października 2015 r., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, pkt 41, z dnia 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, pkt 52, z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 58, z dnia 13 września 2018 r. w sprawie C-176/17 Profi Credit Polska, pkt 42). Stosując prawo krajowe, sądy zobowiązane są dokonywać jego wykładni w świetle brzmienia i celu danej dyrektywy, by osiągnąć przewidziany w niej rezultat (wyrok z dnia 4 lipca 2006 r., w sprawie C-212/04 Adeneler i inni, pkt 108).

3. W tym kontekście Rzecznik Praw Obywatelskich podkreśla, że osiągnięcie na poziomie krajowym standardu ochrony konsumenta wymaganego Dyrektywą 93/13 nakłada na sądy krajowe konieczność realizacji obowiązków z niej wynikających. Chodzi tu w szczególności o dokonanie z urzędu kontroli abuzywności postanowień umownych, nawet bez wyraźnego żądania strony postępowania. Obowiązek ten nabiera jeszcze większego znaczenia w sytuacji, gdy Sąd dysponował dokumentami umowy konsumenckiej przed wydaniem nakazu zapłaty.

4. Obowiązek zapewnienia zgodności z prawem unijnym wynika z ogólnej zasady pierwszeństwa prawa UE przed prawem krajowym i dotyczy wszystkich postępowań nakazowych, w których po stronie pozwanej występuje konsument. Obowiązek ustalenia konsumenckiego charakteru sprawy z urzędu ciąży na sądzie krajowym, niezależnie od twierdzeń którejkolwiek ze stron (wyrok z dnia 4 czerwca 2015 r. w sprawie C-497/13 Faber, pkt 46). Zasada skuteczności prawa unijnego wymaga bowiem, aby sąd krajowy, niezależnie od przepisów wewnętrznych, stosował normy wynikające z dyrektyw konsumenckich. Brak świadomości konsumentów co do przysługujących im uprawnień, może spowodować, że konsumenci nie powołają się na te uprawnienia (tak wyrok z dnia 26 października 2006 r. w

sprawie C-168/05 Mostaza Claro, pkt 28, z dnia 4 października 2007 r. w sprawie C-429/05 Rampion i Godard, pkt 65).

5. Obowiązki sądu krajowego zostały ponadto skonkretyzowane przez TSUE w odniesieniu do polskiego postępowania nakazowego w wyrokach z dnia: 13 września 2018 r. w sprawie C-176/17 Profi Credit, 18 listopada 2018 r. w sprawie C-632/17 PKO Bank Polski, oraz 7 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-419/18 i C-483/18 Profi Credit II. Jakkolwiek wyroki te zapadły po wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu o sygn. akt I Nc 197/16, prezentowany tam sposób rozumienia europejskiego prawa konsumenckiego oraz przywołane orzeczenia kształtowały sytuację konsumenta już na etapie wydawania nakazu zapłaty w niniejszej sprawie.

6. Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, iż w sprawach, w których sąd wydał nakaz zapłaty, którego zaskarżenie przez konsumenta okazało się nieskuteczne z powodu wad formalnych, podstawę wznowienia, zgodnie z ogólnymi przepisami postępowania cywilnego może stanowić orzecznictwo TSUE odnoszące się do obowiązku badania z urzędu klauzul abuzywnych w postępowaniu nakazowym przeciwko konsumentowi (wyroki: z dnia 14 marca 2013 r. w sprawie C-415/11 Aziz, pkt 46; z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-280/13, Barclays Bank, pkt 34; z dnia 17 lipca 2014 r. w sprawie C-169/14, Sánchez Morcillo i Abril García, pkt 24; z dnia 1 października 2015 r. w sprawie C-32/14 ERSTE Bank Hungary, pkt 41; z dnia 21 kwietnia 2016 r. w sprawie C-377/14 Radlinger i Radlingerová, pkt 52; z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawach C-154/15 i C-307/15 i C-308/15 Gutiérrez Naranjo i in., pkt 58), wzmocniona wykładnią zawartą w orzeczeniach TSUE w sprawach C-176/17 Profi Credit I, C-419/18 i C-483/18 Profi Credit II oraz C-632/17 PKO Bank Polski. Polskie przepisy procedury cywilnej nie zawierają wprowadzie szczegółowej regulacji pozwalającej na wznawianie postępowań po wyrokach TSUE, orzecznictwo Sądu Najwyższego dopuszcza jednak wznowienie, gdy naruszenie stwierdzone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka wyczerpuje jedną z przesłanek wznowienia wskazanych w art. 401–404 k.p.c. (tak: uchwała siedmiu sędziów SN z dnia 30 listopada 2010 r., sygn. akt III CZP 16/10; postanowienia SN z dnia 10 listopada 2017 r., sygn. akt V CO 96/17 oraz z dnia 23 lutego 2011 r., sygn. akt V Cz 104/10). W ocenie Rzecznika analogicznie dopuszczalne jest wznowienie postępowania cywilnego po wyrokach TSUE, gdy stwierdzone naruszenie da się zakwalifikować do zakresu **jednej** z podstaw wznowienia określonych w k.p.c.¹¹

7. W sprawach C-176/17 Profi Credit (pkt 49) i C-632/17 PKO Bank Polski (pkt 45) TSUE wprost wskazał, że polski model postępowania nakazowego, umożliwiający wydanie nakazu bez uprzedniej kontroli przez sąd, czy umowa konsumencka zawiera postanowienia abuzywne jest niezgodny z Dyrektywą 93/13 (wynikający z art. 7 ust. 1) i z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (prawo do skutecznego środka prawnego). Tym bardziej

---

¹¹ Za dopuszczalnością wznowienia postępowania cywilnego w wyniku wyroku TSUE opowiedział się Sąd Okręgowy w Katowicach w postanowieniu z dnia 9 lipca 2019 r. w sprawie o sygn. akt II Nc 32/19.

za rażące naruszenie tych obowiązków przez sąd krajowy należy uznać sytuację, w której sąd, zaniechał ustalenia istotnych w sprawie faktów, mając do dyspozycji umowę kredytu załączoną przez powoda do pozwu. W konsekwencji, sąd nie dokonał badania potencjalnie nieuczciwych postanowień umowy kredytu i naruszył tym samym ciążący na nim proceduralny obowiązek zbadania z urzędu treści umowy pod kątem klauzul abuzywnych.

V. Zastosowanie prawa UE w rozpatrywanej sprawie

1. W rozpatrywanej sprawie, otrzymując pozew o wydanie nakazu zapłaty w pierwszej kolejności należało zbadać, czy sprawa ma charakter konsumencki (zob. wyrok TSUE z dnia 4 czerwca 2015 w sprawie C-497/13 Faber, pkt 46). Niniejsza sprawa bez wątpienia dotyczy umowy zawartej między profesjonalistą udzielającym kredytów (bankiem) a konsumentem. Następnym krokiem powinno było być ustalenie, czy sąd dysponuje materiałem dowodowym pozwalającym na kontrolę potencjalnie nieuczciwego charakteru postanowień danej umowy. Mieści się to w ramach oceny podstaw do wydania nakazu zapłaty, w tym oceny zasadności roszczenia.

2. W ocenie Rzecznika, po wstępnym badaniu pozwu, sąd mając do dyspozycji umowę kredytu zawartą w tej konkretnej sprawie, winien był ją zbadać. Następnie, po analizie przez sąd umowy kredytu i załączników do niej, powinny być powstać wątpliwości, czy możliwe jest wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wobec konsumenta.

Zdaniem Rzecznika, umowa kredytu, zawarta w niniejszej sprawie, zawiera postanowienia, które mogą mieć charakter abuzywny. W szczególności wątpliwości wywołuje postanowienie § 1 ust. 1 *in fine* umowy: „W dniu wypłaty saldo jest wyrażone w walucie do której indeksowany jest Kredyt według kursu kupna waluty, do której indeksowany jest Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank S.A., opisaney szczegółowo w § 17”.

Ponadto Rzecznik pragnie zwrócić uwagę na treść postanowień umowy:

- § 7 ust. 2 *in fine*: „Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę, do której indeksowany jest Kredyt według kursu kupna waluty Kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank S.A., obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez Bank”;
- § 10 ust. 6 zd. 1: „Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez Kredytobiorcę będzie następować według kursu sprzedaży waluty, do której jest indeksowany Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank S.A., obowiązującego w dniu wpływu środków do Banku”;
- § 17: „Tabela Kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank S.A.

1. Do rozliczania transakcji wypłat i spłat Kredytów stosowane są odpowiednie kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku obowiązującego w dniu dokonania transakcji.
2. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.
3. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża kupna.
4. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna sprzedaży Banku S.A.
5. Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielonych przez Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszone są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej Banku S.A. (www.)”.

W świetle powyższego, zgodnie z treścią umowy, zawartej przez konsumentów w niniejszej sprawie, kwota kredytu została im wpłacona w PLN, a następnie indeksowana do CHF według kursu banku z dnia wypłaty wskazanego w tabeli kursów kupna/sprzedaży banku. Spłaty kredytu dokonywane są w PLN i rozliczane według kursu sprzedaży walut.

W ocenie Rzecznika, w umowie w żaden sposób nie są uregulowane zasady waloryzacji kwoty kredytu, a co za tym idzie, również poszczególnych rat. W konsekwencji, brak jest możliwości ustalenia kwoty zadłużenia w walucie obcej. To zaś sprawia, że dla konsumenta niemożliwe było przewidzenie, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, konsekwencji ekonomicznych wpływających dla niego z faktu zawarcia umowy (por. wyrok SN z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, Biul. SN 2005, nr 11, s. 13; wyrok SN z dnia 27 października 2006 r., I CSK 173/06, LEX nr 395247; wyrok SN z dnia 8 listopada 2012 r., I CSK 49/12, OSNC 2013, nr 6, poz. 76 z glosami K. Zdun-Załęskiej, LEX nr 1284693, i A. Brytana, Prawo cywilne. Glosy, red. F. Zoll, S. Daniluk, Warszawa 2016, s. 107; wyrok SN z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 660/12, LEX nr 1408133; wyrok SN z dnia 18 grudnia 2013 r., I CSK 149/13, OSNC 2014, nr 10, poz. 103, z omówieniem M. Bączyka, Przegląd orzecznictwa, M. Pr. Bank. 2014, nr 11, s. 74; wyrok SN z dnia 13 sierpnia 2015 r., I CSK 611/14, LEX nr 1771389; wyrok SN z dnia 30 września 2015 r., I CSK 800/14, OSNC 2016, nr 9, poz. 105; wyrok SN z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, LEX nr 1927753).

3. Trybunał wyjaśnił, że umowa powinna przedstawiać w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności

od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o **jednoznaczne i zrozumiałe kryteria**, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyroki: Kásler i Káslemé Rábaí, C-26/13, pkt 75; Van Hove, C-96/14, pkt 50; Andriuc i in., C-186/16, pkt 45). Trybunał podkreślił, że w odniesieniu do kredytów w walutach instytucje finansowe muszą zapewniać kredytobiorcom informacje wystarczające do podejmowania przez kredytobiorców świadomych i rozważnych decyzji oraz powinny wyjaśniać co najmniej, jak na wysokość raty kredytu wpłynęłyby silna deprecjacja środka płatniczego państwa członkowskiego, w którym kredytobiorca ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, i wzrost zagranicznej stopy procentowej (Andriuc i in., C-186/16, pkt 49). Oznacza to, jak wyjaśnił TSUE (Andriuc i in., C-186/16, pkt 50), że, po pierwsze, kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu w obcej walucie, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Po drugie, bank musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, zwłaszcza w przypadku, gdy konsument będący kredytobiorcą nie uzyskuje dochodów w tej walucie.

Do sądu przed wydaniem nakazu zapłaty należało zatem ustalenie, czy przedsiębiorca przedstawił zainteresowanym konsumentom wszelkie istotne informacje pozwalające im ocenić, **jakie konsekwencje ekonomiczne ma dla ich zobowiązań finansowych warunek taki, jak ów rozpatrywany w postępowaniu głównym.**

4. Wskazane powody uzasadniały odmowę wydania nakazu zapłaty i skierowanie sprawy do postępowania zwykłego. Zdaniem Rzecznika w tym względzie można zarzucić sądowi naruszenie art. 486 § 1 k.p.c. poprzez niestwierdzenie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty i niewyznaczenie terminu rozprawy. Sąd nie podjął działań mających na celu zbadanie potencjalnej abuzywności postanowień stosunku umownego, do czego był zobligowany w świetle prawa unijnego (zob. ww. wyroki w sprawie C415/11 Aziz, pkt 46; C-280/13, Barclays Bank, pkt 34, C-169/14, Sánchez Morcillo i Abril García, pkt 24, C32/14, ERSTE Bank Hungary, pkt 41, C-377/14, Radlinger i Radlingerová, pkt 52, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo i in., pkt 58). Nie ulega więc wątpliwości, że sąd naruszył ciężące na nim obowiązki wynikające z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13.

5. Obowiązek ujęty w art 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 odpowiada wymogom związanym z istnieniem prawa do skutecznego środka prawnego oraz zapewnieniem - wysokiego poziomu ochrony konsumentów, ujętych w art. 47¹³ Karty Praw

---

¹³ Artykuł 47 Karty Praw Podstawowych UE- Prawo do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu
Każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w niniejszym artykule. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy. Każdy ma możliwość uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i

Podstawowych. Prawo do skutecznego środka prawnego obowiązuje m.in. w odniesieniu do określenia zasad proceduralnych. Postępowanie krajowe niezgodne z prawem do skutecznego środka prawnego to takie, którego zasady regulujące przedstawianie zarzutów skutkują znacznym zwiększeniem prawdopodobieństwa tego, iż zainteresowani konsumenci nie wniosą wymaganych zarzutów (wyrok w sprawie Profi Credit Polska, C-176/17, pkt 59, 61 i cytowane tam wyroki: z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Espanol de Crédito, C-618/10, pkt 54; z dnia 14 marca 2013 r., Aziz, C-415/11, pkt 58; z dnia 18 lutego 2016 r., Finanzmadrid EFC, C-34/14, pkt 52). W odniesieniu zaś do zapewnienia ochrony konsumentów, Trybunał orzekł, że system ochrony ustanowiony na mocy Dyrektywy 93/13 opiera się na założeniu, iż konsument znajduje się w gorszym położeniu niż przedsiębiorca, zarówno pod względem możliwości negocjacyjnych, jak i ze względu na stopień poinformowania, i w związku z tym godzi się na postanowienia umowne sporządzone uprzednio przez przedsiębiorcę, nie mając wpływu na ich treść (wyroki: z dnia 28 lipca 2016 r. w sprawie C-168/15 Pohotovos, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C 26/13 Kásler i Káslemé Rábai, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo, a także z dnia 17 lipca 2014 r., C-169/14 Sánchez Morcillo i Abril García pkt 22). Co więcej, cechy postępowania sądowego, toczącego się w ramach prawa krajowego pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, nie mogą stanowić elementu mogącego osłabiać ochronę prawną, z której powinien korzystać konsument na podstawie przepisów Dyrektywy 93/13 (zob. podobnie, ww. wyrok C-618/10 Banco Español de Crédito pkt 55, a także wyrok z dnia 14 marca 2013 r. w sprawie C-415/11 Aziz, pkt 62).

6. Zgodnie z art. 6 ust. 1 TUE, **Karta Praw Podstawowych ma taką samą moc prawną jak Traktaty.** Jak wskazuje art. 51 ust. 1 Karty Praw Podstawowych, postanowienia Karty mają zastosowanie do instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii przy poszanowaniu zasady pomocniczości oraz do państw członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo UE. Postanowienia Karty Praw Podstawowych stosuje się więc bezpośrednio. Zasada skutecznej ochrony sądowej praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii, do której odnosi się art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, stanowi zasadę ogólną prawa Unii, potwierdzoną w art. 47 Karty (zob. podobnie wyroki: z dnia 13 marca 2007 r. Unibet, C432/05, pkt 37; z dnia 22 grudnia 2010 r. DEB, C-279/09, pkt 29-33). Istnienie skutecznej kontroli sądowej służącej zapewnieniu poszanowania prawa Unii jest nieodłączną cechą państwa prawa jako wartości UE określonej w art. 2 TUE (zob. podobnie wyrok z dnia 28 marca 2017 r. Rosneft, C-72/15, pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo). W niniejszej sprawie oznacza to, że sąd przed wydaniem nakazu zapłaty winien był ustalić istotne fakty i zbadać z urzędu postanowienia umowy kredytu załączonej do pozwu pod kątem ich ewentualnego nieuczciwego charakteru, celem zagwarantowania skutecznej ochrony

---

przedstawiciela. Pomoc prawna jest udzielana osobom, które nie posiadają wystarczających środków, w zakresie w jakim jest ona konieczna dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.

sądowej na rzecz konsumenta, zgodnie z postanowieniami art 47 i 38 Karty Praw Podstawowych.

7. W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich niniejsze postępowanie ma szczególne znaczenie także w świetle polskiej Konstytucji. Konsument w ramach rozstrzygnięcia sądowego ma prawo otrzymać ochronę prawną, zarówno wynikającą z prawa UE (Dyrektywa 93/13, art. 47 i 38 Karty Praw Podstawowych), jak i Konstytucji RP (art. 75 i 76). Rozstrzygana sprawa dotyczy bowiem prawa do mieszkania, które objęte jest szczególną ochroną konstytucyjną, wynikającą z art. 75 ust. 1 Konstytucji (obowiązek władz publicznych prowadzących politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli). Z kolei art. 76 Konstytucji wprowadza nakaz ochrony konsumentów przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Nie chodzi tu o nadawanie szczególnych przywilejów, lecz „poddanie całości obrotu praktykom «rynkowo-kompensatoryjnym», które mają przywrócić utraconą zdolność decydowania o konsumpcji” (vide: wyrok TK z dnia 21 kwietnia 2004 r., w sprawie o sygn. akt SK 33/03, OTK-A, 2004/4/31). Skoro kredyt hipoteczny jest przeznaczony na cele mieszkaniowe to kredytobiorca-konsument jest jednocześnie beneficjentem konstytucyjnego prawa do mieszkania. Ta okoliczność ma wpływ na kwestie interpretacji prawa w niniejszej sprawie. Zatem w wypadku kilku możliwości interpretacyjnych wynikających w wyborze różnych ścieżek wykładni należy dać pierwszeństwo tej, która realizuje pełniej cele konstytucyjne wskazane w art. 75 i 76 ustawy zasadniczej. Jest to zresztą zbieżne z konsekwencjami, do których prowadzi w niniejszej sprawie prawo UE.

8. Sąd wydając nakaz zapłaty naruszył prawo krajowe (art. 485 § 3 k.p.c. i art. 486 § 1 k.p.c.) oraz prawo unijne (art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz art. 47 Karty Praw Podstawowych), albowiem nie przeprowadził z urzędu kontroli abuzywności postanowień umownych. Sąd pozbawił więc konsumenta możliwości działania w sprawie, przez co w pełni uzasadnione jest żądanie wznowienia postępowania w oparciu o przesłankę z art. 401 pkt 2 k.p.c. Co istotne, strona pozwana zaskarżyła nakaz zapłaty w drodze sprzeciwu, który został odrzucony wobec niezachowania ustawowego terminu do uzupełnienia jego braków formalnych. Fakt nieuzupełnienia braków sprzeciwu od nakazu w terminie przez stronę pozwaną nie może być podstawą zwolnienia sądu z obowiązku badania z urzędu potencjalnie nieuczciwych postanowień umowy, naruszających równowagę stron z pokrzywdzeniem konsumenta, stosownie do postanowień Dyrektywy 93/13 i orzecznictwa TSUE. Orzecznictwo TSUE wyraźnie zobowiązuje sądy krajowe do podjęcia *ex officio* kontroli nieuczciwego charakteru postanowienia, nawet bez wyraźnego żądania strony postępowania. Takie działania sądu mają znaczenie nie tylko w indywidualnej sprawie, lecz przede wszystkim służą prewencji ogólnej – odstraszeniu przedsiębiorców od korzystania w umowach z postanowień niedozwolonych.

VI. Charakter naruszeń przepisów Dyrektywy 93/13

1. Naruszenie przepisów Dyrektywy 93/13 o ochronie konsumenta, stanowi w systemie prawa UE naruszenie przepisów mających rangę przepisów bezwzględnie obowiązujących i stanowiących **element unijnego porządku publicznego**. Artykuł 47 Karty Praw Podstawowych UE, obejmujący zasadę skutecznej ochrony sądowej, uregulowaną także w art. 19 ust. 1 akapit 2 TUE, stanowi uszczegółowienie unijnej wartości praworządności wyrażonej w art. 2 TUE (zob. wyrok z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie C-64/16, Associação Sindical dos Juizes Portugueses, pkt 32-35). Obowiązki ciążące na sądach krajowych, w związku z Dyrektywą 93/13 i koniecznością zapewnienia skutecznej ochrony sądowej uprawnień konsumentów **mają więc charakter obowiązków o elementarnym charakterze dla unijnego porządku prawnego**. Trybunał uznał, że taką szczególną rangę mają także przepisy dotyczące ochrony konsumentów (wyrok z dnia 6 października 2009 r. w sprawie C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones). W świetle orzecznictwa TSUE tego typu bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa unijnego zyskują szczególną ochronę. Sprawiają one, m.in., że „możliwości” przewidziane w krajowym prawie proceduralnym należy obowiązkowo wykorzystać, by usunąć skutki naruszenia prawa unijnego (zob. np. wyroki TSUE: z dnia 14 grudnia 1995 r. w sprawach połączonych C-430/93 oraz C-431/93, Jeroen van Schijndel i Johannes Nicolaas Comelis van Veen v. Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, pkt 13, 14 i 22). Ten obowiązek dotyczy wszystkich przepisów krajowych wchodzących w zakres autonomii proceduralnej, także przepisów dotyczących wznowienia postępowania sądowego. Ze względu na szczególną wagę naruszonych przepisów Dyrektywy 93/13, w niniejszej sprawie zachodzi konieczność wykorzystania przez sąd krajowy istniejących możliwości wznowienia postępowania na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. by odwrócić skutki rażącego błędu proceduralnego, którego dopuścił się wobec konsumenta sąd krajowy. W wyroku w sprawie C-40/08 Asturcom TSUE uznał, że art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, jako przepis o charakterze bezwzględnie obowiązującym, powinien być traktowany na równi z przepisami stanowiącymi część krajowego porządku publicznego. TSUE stwierdził w tym wyroku, że obowiązek zbadania z urzędu abuzywności postanowień umownych spoczywa na sądzie krajowym również wtedy, gdy sądowi temu przysługuje jedynie możliwość dokonania z urzędu oceny naruszenia przez zapis na sąd polubowny (zawarty w umowie) krajowych zasad porządku publicznego. W sprawie C-40/08 Asturcom TSUE nakazał w związku z tym sądowi krajowemu obowiązkowe wykorzystanie przewidzianej w prawie krajowym możliwości weryfikacji ostatecznego orzeczenia arbitrażowego. Oznacza to, że niezbadanie z urzędu klauzul abuzywnych w umowie zawartej między konsumentem i przedsiębiorcą stanowi rażące naruszenie obowiązku proceduralnego ciążącego na sądzie krajowym na mocy prawa Unii Europejskiej. W celu usunięcia tego naruszenia należy, zgodnie z zasadą lojalności, wykorzystać wszystkie mogące mieć w danej sytuacji

zastosowanie instytucje krajowego prawa proceduralnego, w tym instytucję wznowienia postępowania sądowego.

2. Należy również podnieść, że unijna zasada równoważności wymaga, by całość uregulowań krajowych dotyczących środków ochrony prawnej znajdowała zastosowanie **jednakowo** do środków prawnych opartych na naruszeniu prawa unijnego jak i podobnych środków opartych na naruszeniu prawa wewnętrznego (wyrok TSUE z dnia 15 września 1998 r. w sprawie C-231/96 EDIS, pkt 36). Zasada równoważności jest elementem nałożonych na sądy krajowe na podstawie art. 4 ust. 3 TUE (zasada lojalności) obowiązków w zakresie zapewnienia skutecznej ochrony sądowej uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa unijnego. Zasady postępowania w sprawach mających na celu zapewnienie ochrony uprawnień podmiotów prawa wynikających z prawa unijnego nie mogą być mniej korzystne niż w przypadku podobnych postępowań o charakterze wewnętrznym. Istotą tej zasady jest więc to, by przy stosowaniu krajowych środków prawnych (instytucji, mechanizmów) bez zróżnicowania traktowano naruszenie prawa unijnego i naruszenie prawa krajowego, a dokładniej, by z perspektywy **jednostki**, naruszenia prawa unijnego przez organy państwa członkowskiego nie było traktowane mniej korzystnie, niż gdyby organy te dopuściły się naruszenia prawa krajowego.

3. Także obowiązek dokonywania wykładni prounijnej odnosi się również do krajowych przepisów proceduralnych regulujących status ostatecznych rozstrzygnięć krajowych. Sądy krajowe mają obowiązek dokonywania wykładni przepisów proceduralnych w sposób sprzyjający efektywnej ochronie sądowej (wyrok z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie C-432/05 Unibet, pkt 44). Wykładnia przepisów proceduralnych powinna więc zmierzać do możliwie najpełniejszego urzeczywistnienia uprawnień **jednostek** wywiedzionych ze wspólnotowego porządku prawnego. Z art. 4 ust. 3 TUE TSUE wywodzi obowiązek państwa członkowskiego do usunięcia (odwrócenia) bezprawnych skutków naruszenia prawa wspólnotowego (unijnego) (zob. wyrok z 7 stycznia 2004 r. w sprawie C-201/02 Delena Wells, pkt 64). Obowiązek ten dotyczy również naruszenia spowodowanego wydaniem ostatecznego rozstrzygnięcia krajowego. Można nawet twierdzić, że w takim wypadku usunięcie skutków naruszenia prawa unijnego jest szczególnie pożądane. Mamy bowiem do czynienia z sytuacją, w której, wbrew obowiązkowi wynikającym z unijnego porządku prawnego, zawiodły mechanizmy krajowego systemu ochrony prawnej mające zapewnić zgodność definitywnego rozstrzygnięcia z prawem UE.

4. Powyższe obowiązki wynikające ze szczególnej rangi naruszonych przez sąd krajowy przepisów (Dyrektywa 93/13 i zasada skutecznej ochrony sądowej) w połączeniu z zasadą równoważności i obowiązkiem dokonywania prounijnej wykładni krajowych przepisów proceduralnych dotyczących wznowienia postępowania powinny prowadzić do wniosku, że **brak przeprowadzenia z urzędu testu abuzywności postanowień umownych, niepoinformowanie stron o wynikach przeprowadzonej przez siebie kontroli**

postanowień umownych i w rezultacie uniemożliwienie konsumentowi przedstawienia stanowiska w przedmiocie abuzywności postanowień umownych, stanowi w świetle prawa krajowego - art. 401 pkt 2 k.p.c. - rażące naruszenie przepisów proceduralnych mających rangę porządku publicznego, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w odpowiedniej wykładni art. 401 pkt 2 k.p.c., umożliwiającej pozwany podjęcie skutecznej obrony przeciwko klauzulom abuzywnym, co nie było możliwe ze względu na błąd popełniony przez sąd krajowy. Raz jeszcze należy podkreślić, że aby urzeczywistnić ochronę zamierzoną przez Dyrektywę 93/13, jak stwierdza TSUE, nierówność między konsumentem a przedsiębiorcą może zostać zrównoważona jedynie poprzez czynną interwencję podmiotu niebędącego stroną umowy (zob. ww. C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones, pkt 31). Dlatego sąd krajowy zobowiązany jest do zbadania z urzędu czy postanowienia umowne wchodzące w zakres stosowania Dyrektywy 93/13 mają charakter nieuczciwy i po dokonaniu takiego badania ma obowiązek zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą (zob. C40/08 Asturcom Telecomunicaciones, pkt 32). Brak czynnej interwencji sądu przesądza o braku możliwości podjęcia przez konsumenta obrony przeciwko przedsiębiorcy, a zatem o braku możliwości należytego działania strony w procesie ze względu na rażące naruszenie obowiązków proceduralnych ciążących na sądzie krajowym. Pozwani konsumenci tylko wówczas nie zostaliby pozbawieni możliwości działania i obrony swoich praw (wywiedzionych z Dyrektywy 93/13) w procesie przeciwko przedsiębiorcy, gdyby sąd krajowy zniwelował, poprzez swoją czynną interwencję, zgodnie z orzecznictwem TSUE, nierównowagę stron, która w świetle orzecznictwa TSUE występuje automatycznie między konsumentem i przedsiębiorcą w umowach wchodzących w zakres Dyrektywy 93/13.

5. W tej sytuacji, wniosek Rzecznika o wznowienie postępowania o sygn. akt I Nc 197/16 jest zasadny i zasługuje na uwzględnienie. Wylącznie bowiem umożliwienie ponownego rozpoznania sprawy zapewni konsumentowi należyłą ochronę prawną, spełniającą wymogi prawa europejskiego w przedmiocie ochrony słabszego uczestnika obrotu gospodarczego.

Załączniki:

1) 5 odpisów skargi.

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Maciej Taborowski